Ein Diwylliant, Ein Dyfodol

Cynllun ar gyfer Diwylliant yng Ngwynedd

diwylliant

[bôn y f. *diwylliaf: diwyllio*+-*iant*]

- *eg.* ll. *diwylliannau*.

Datblygiad neu wrteithiad meddyliol person(au) yn deillio oddi wrth addysg neu hyfforddiant, coethder chwaeth; triniaeth tir, amaethiad:

Geiriadur Prifysgol Cymru

Credoau, iaith, ymddygiadau, a holl ffordd o fyw grŵp benodol o bobl mewn cyfnod penodol o amser yw diwylliant. Mae'r cysyniad o ddiwylliant yn cynnwys traddodiadau ac arferion, crefydd a chred, seremonïau, gwyliau a dathliadau, technoleg a dyfeisiadau, a chelfyddydau.

Wicipedia

Gair gan yr Aelod Cabinet Economi a Chymuned

Ar ran Cyngor Gwynedd, mae hi'n fraint gennyf gyflwyno'r cynllun hwn, Ein Diwylliant, Ein Dyfodol: Cynllun ar gyfer Diwylliant yng Ngwynedd.

Mae diwylliant yn bwysig i Wynedd, ac mae Gwynedd yn bwysig i ddiwylliant Cymru a'r byd. Mae'r Sir wedi bod yn ffwrnais o greadigrwydd dros ganrifoedd ac mae cynnal y fflam hon yn hanfodol i barhad ein hunaniaeth, y Gymraeg a'n traddodiadau cyfoethog ac amrywiol i'r dyfodol.

Yr hyn sy'n arbennig am y gwaith yma, yw nad yw'n gynllun a luniwyd gan Gyngor Gwynedd ar ei ben ei hun - mae wedi ei gyd-ddatblygu gyda phartneriaid ar draws y Sir.

Dros y ddwy flynedd ddiwethaf rydym wedi cynnal cynadleddau, gweithdai a digwyddiadau cyhoeddus ar draws Gwynedd er mwyn casglu barn ac adeiladu consensws. Mae ymhell dros gant o bobl wedi bod yn ran o'r broses hon.

Y neges glir a ddaeth o'r trafodaethau a gafwyd oedd nad oedd partneriaid eisiau strategaeth arall i gasglu llwch ar silff. Roeddent eisiau datganiad a gweledigaeth clir, egwyddorion cytûn a chynllun gweithredu ymarferol a fyddai'n arwain at gamau pendant. Dyna sydd yma.

Mae'r gwaith ymchwil a gomisiynwyd ac a welir yma yn amcangyfrif bod y sector diwylliannol yn cyfrannu dros £316m y flwyddyn i economi Gwynedd. Yn ogystal â hynny, amcangyfrifir bod y gwerth cymdeithasol a gaiff ei greu yn werth dros £178 miliwn bob blwyddyn. Mae'r ffigurau hynny'n gadarnhad fod buddsoddi mewn diwylliant yn gwneud synnwyr economaidd yn ogystal â synnwyr cymdeithasol.

Rydym i gyd yn ymwybodol o'r heriau ariannol sy'n ein wynebu, ond nid mater o gefnogi gweithgareddau diwylliannol yn unig yw hwn. Mae'n ymwneud â chefnogi swyddi, datblygu sgiliau, cryfhau cymunedau, diogelu'r Gymraeg, gwella iechyd a llesiant, a chreu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio a ffynnu yma yng Ngwynedd.

Hoffwn ddiolch i bawb a fu'n rhan o'r gwaith cyd-ddatblygu. Bydd cyd-weithio trwy'r rhwydwaith newydd yn hollol greiddiol i lwyddiant cyflawni'r cynllun hwn; a dymunaf yn dda i'r holl bartneriaid wrth i ni symud i gyflawni'r cynllun gyda'n gilydd er mwyn cynnal, dathlu, cefnogi a thyfu ein diwylliant ar gyfer ein dyfodol.

Y Cyng. R.Medwyn Hughes

Cyflwyniad

Rydym i gyd yn ymwybodol o gyfoeth diwylliannol Gwynedd a'r cyfraniad sylweddol y mae ein diwylliant yn ei wneud i wareiddiad Cymru, i'r Gymraeg ac i amrywiaeth ein byd.

Yn sgil hyn, mae cyfle wedi'i adnabod i gydnabod a datgan yn ffurfiol werth a phwysigrwydd diwylliant, gan gadarnhau ei rôl allweddol wrth gyfoethogi bywydau pobl heddiw, sicrhau ei etifeddiaeth ar gyfer y dyfodol ac amlygu ei gyfraniad i amrywiaeth ddiwyllianol y ddynoliaeth.

Trwy ddod a'n partneriaid at ei gilydd i gyd-ddatblygu'r Cynllun hwn ac i hybu cydweithio er lles ein diwylliant ac er lles pawb i'r dyfodol, rydym yn dathlu ac yn cydnabod ei bwysigrwydd.

Cyd-ddatblygwyd datganiad, gweledigaeth ac egwyddorion gyda phartneriaid o bob cwr o Wynedd a datblygwyd cynllun gweithredu gydag aelodau o Fwrdd Llywio Cysgodol Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd gyda mewnbwn o holiadur penodol ar gyfer partneriaid.

Nid creu 'strategaeth' i hel llwch na chytuno ar 'uchelgais' y tu hwnt i'n cyrraedd oedd dyhead ein partneriaid. Dymuniad y partneriaid oedd i gyd-greu datganiad a gweledigaeth sy'n gosod allan yn glir ein safbwynt a'n dyhead am ddiwylliant a hwnnw wedi ei gefnogi gan egwyddorion clir a chynllun gweithredu hawdd i'w fesur a'i berchnogi gan bawb.

Beth ydi ein diffiniad o ddiwylliant?

Yn y cynllun hwn, diffinnir 'diwylliant' yn eang, yn unol ag arfer Llywodraeth Cymru, i gynnwys y celfyddydau, amgueddfeydd, llyfrgelloedd, archifau, yr amgylchedd hanesyddol a'r Diwydiannau Creadigol.

Diwylliant yng Ngwynedd

Mae diwylliant yng Ngwynedd yn hanfodol, yn arloesol ac wedi'i wreiddio yn ein cymunedau. Mae'n rhoi lliw i fywyd, yn hyrwyddo lles, ac yn adlewyrchu ein hunaniaeth amrywiol, y Gymraeg a'n Cymreictod yn hyderus i Gymru a'r byd.

Gweledigaeth

"Mae ein diwylliant yn fyrlymus ac yn fyw. Wedi ei wreiddio yn y Gymraeg ac yn perthyn i bawb, gyda'n gilydd rydym am hybu, dathlu a chefnogi ein diwylliant - heddiw ac i'r dyfodol".

Egwyddorion

1. Balch o'n Hunaniaeth, Treftadaeth a'r Gymraeg

Mae diwylliant yn dathlu ac yn hyrwyddo hunaniaeth unigryw Gwynedd, ei threftadaeth, creadigrwydd a'r Gymraeg, gan eu rhannu'n hyderus gyda Chymru a'r byd.

2. Diwylliant wrth Wraidd Bywyd

Mae diwylliant yn rhan hanfodol o iechyd, lles, addysg a hapusrwydd pobl Gwynedd, gan gyfoethogi bywyd bob dydd a chreu cyfleoedd i fwynhau, dysgu a chymdeithasu.

3. Cymunedol, Cynhwysol, Caredig a Chysylltiedig

Mae diwylliant yn perthyn i bawb. Mae'n groesawgar a hygyrch, gan feithrin rhwydweithiau cryf, hyder, parch ac ymdeimlad o berthyn.

4. Uchelgeisiol, Heriol a Beiddgar

Mae diwylliant yn ysbrydoli syniadau newydd, yn croesawu neu'n herio newid, yn gosod safonau uchel ac yn manteisio ar gyfleoedd a buddsoddiad i wireddu a mesur effaith uchelgais.

5. Cyfoethogi Pobl a Lleoedd

Mae diwylliant yn gwella llesiant, yn datblygu sgiliau a thalent, ac yn cyfrannu at economi leol gryf drwy greu cyfleoedd i bobl fyw, gweithio, creu a llwyddo yng Ngwynedd.

6. Cynaliadwy a Chyfrifol dros Genedlaethau'r Dyfodol

Mae diwylliant yn gwarchod ac yn cyfoethogi adnoddau, yr amgylchedd a rhinweddau arbennig Gwynedd, gan sicrhau buddion hirdymor.

Gwerth Diwylliant Gwynedd

Mae'r sector diwylliannol yn rhan sylweddol o economi Gwynedd, yn llawer mwy na'r hyn y mae nifer o bobl yn ei sylweddoli, ac mae'n cael ei yrru gan waith gweithwyr proffesiynol creadigol ledled y sir.

Er mai prif ffocws yr adroddiad 'Gwerth Diwylliant' yw'r effaith economaidd, mae maint y gwerth cymdeithasol ehangach a nodwyd yn atgyfnerthu'r casgliad bod diwylliant yn gwneud cyfraniad sylweddol nid yn unig at economi Gwynedd, ond hefyd at ansawdd bywyd ei thrigolion a chryfder ei chymunedau.

Canfyddiad allweddol:

"Mae'r dadansoddiad yn dangos bod y sector diwylliannol yng Ngwynedd yn cynhyrchu cyfraniad economaidd blynyddol amcangyfrifedig o ***£316.07 miliwn****."*

Mae hyn yn cynnwys:

- **£121.98m o effaith uniongyrchol** - gweithgarwch a gynhyrchir gan sefydliadau diwylliannol a busnesau creadigol.
- **£135.54m o effaith anuniongyrchol** - gwariant ar draws y gadwyn gyflenwi.
- **£58.55m o effaith ysgogedig** - gwariant cyflogau yn yr economi leol.

Mae diwylliant yn cyfrif am oddeutu **11% o gyfanswm allbwn economaidd Gwynedd**, gan ei osod ochr yn ochr â sectorau mawr eraill yn economi'r sir.

O ble y daw'r gwerth?

- **Diwydiannau creadigol a busnesau diwylliannol:** £77.63m
- **Treftadaeth, amgueddfeydd ac archifau:** £28.62m
- **Y celfyddydau perfformio a digwyddiadau:** £6.51m
- **Crefftau a'r celfyddydau cymhwysol:** £6.62m
- **Llyfrgelloedd a llenyddiaeth:** £1.42m
- **Y celfyddydau gweledol ac orielau:** £1.18m

Mae'r ffigurau hyn yn dangos economi ddiwylliannol amrywiol a chyd-gysylltiedig, lle mae pobl greadigol yn cyfrannu ar bob lefel, o weithwyr llawrydd ac artistiaid i gynhyrchwyr, gwirfoddolwyr a sefydliadau.

Yn ogystal â'i gryfder economaidd, mae diwylliant yn cynhyrchu **£178.02 miliwn o werth cymdeithasol bob blwyddyn**.

Mae hyn yn cynnwys:

- **£44.51m** o fanteision iechyd a llesiant
- **£71.21m** o effeithiau ar gyflogaeth, yr economi ymwelwyr a'r gadwyn gyflenwi

- **£26.72m** o werth sy'n deillio o gydlyniant cymdeithasol a chymunedol
- **£17.78m** o werth ym maes addysg a sgiliau
- **£9.41m** o werth sy'n gysylltiedig â hunaniaeth ddiwylliannol a'r Gymraeg
- **£8.39m** o werth amgylcheddol a gwerth sy'n deillio o ymdeimlad o le

Mae diwylliant yn cryfhau cymunedau, yn cefnogi iechyd meddwl a llesiant, yn meithrin hyder, yn cysylltu cenedlaethau, ac yn atgyfnerthu hunaniaeth unigryw Gwynedd. Cyflawnir hyn yn aml drwy waith creadigol, gweithdai, perfformiadau a phrosiectau a arweinir gan ymarferwyr ledled y sir.

Mae'r dystiolaeth yn glir: **mae diwylliant yn seilwaith hanfodol, nid yn rhywbeth "braf i'w gael" yn unig.**

Mae'n:

- Cefnogi swyddi a busnesau lleol
- Denu ymwelwyr a buddsoddiad
- Cryfhau trefi a chymunedau
- Hybu'r Gymraeg a hunaniaeth leol
- Gwella llesiant ac ansawdd bywyd
- Cyfrannu at addysg, datblygu sgiliau a chyfleoedd i bobl ifanc

Fel y nodir yn yr adroddiad:

"Dylid deall diwylliant fel rhan bwysig o seilwaith economaidd Gwynedd, yn hytrach nag fel gweithgaredd dewisol neu ymylol."

I weithwyr proffesiynol creadigol, mae'r gydnabyddiaeth hon yn bwysig. Mae'n gosod gwaith diwylliannol wrth galon dyfodol Gwynedd ac yn amlygu gwerth llafur creadigol, sgiliau ac ymarfer creadigol. Mae hefyd yn cydnabod y cyfraniad sylweddol y mae artistiaid, gweithwyr llawrydd, ymarferwyr creadigol a sefydliadau diwylliannol yn ei wneud i economi, cymunedau a llesiant y sir.

Cynllun Gweithredu

O ystyried y datganiad, y weledigaeth, yr egwyddorion a'r ymchwil i werth economaidd a chymdeithasol sydd wedi eu cytuno yn ogystal â'r adborth gan bartneriaid mai gweithredu yw'r peth pwysicaf yn hytrach na 'geiriau'; mae Cynllun Gweithredu wedi ei ddatblygu.

Mae Cynllun Gweithredu Diwylliant Gwynedd ar hyn o bryd yn nodi 34 o gamau gweithredu ymarferol, cyllidadwy a mesuradwy sydd wedi'u cynllunio i gryfhau diwylliant ledled y sir.

Mae pob cam gweithredu wedi'i gysylltu ag un neu fwy o'r chwe egwyddor y cytunwyd arnynt, gan wneud y cynllun yn hawdd ei lywio a sicrhau bod pob elfen yn cyfrannu'n uniongyrchol at ddatganiad ddiwylliant Gwynedd ac yn cefnogi'r bobl sy'n darparu gweithgarwch diwylliannol ar lawr gwlad.

Mae'r cynllun wedi'i strwythuro'n llwyr o amgylch y chwe egwyddor hyn. Mae pob cam gweithredu'n dangos yn glir sut mae'n cyfrannu atynt, o gyfranogiad ar lawr gwlad a gwaith iechyd creadigol i gyfleoedd mawr, tâl teg, cynaliadwyedd, eiriolaeth ac uchelgeisiau hirdymor. Mae'r egwyddorion yn darparu cyfeiriad cyffredin i'r sector a ffordd ymarferol o olrhain cynnydd dros amser.

Mae pob cam gweithredu yn nodi:

- Sefydliad arweiniol neu bartneriaeth glir
- Amserlen realistig
- Yr adnoddau sydd eu hangen
- Dulliau syml o fesur cynnydd

Mae'r cynllun yn cydbwyso uchelgais ag ymarferoldeb, gan gyfuno cyfleoedd effaith uchel â chamau ymarferol y gallwn ddechrau eu cyflawni ar unwaith. Mae'n darparu llwybr cyflawni ar y cyd ar gyfer sefydliadau, gweithwyr llawrydd, cymunedau a Chyngor Gwynedd i gydweithio, gan sicrhau bod diwylliant yn parhau i gyfoethogi pobl a lleoedd ledled y sir.

I ymarferwyr creadigol, mae'r cynllun yn cynnig llwybrau cliriach at gymorth, rhwydweithiau cryfach, a chyfleoedd newydd i lywio a siapio dyfodol diwylliant Gwynedd.

Bydd hon yn ddogfen fyw sy'n addasu, esblygu a datblygu gydag amser wrth i'r Rhwydwaith Diwylliant sefydlu ac aeddfedu ac wrth i gyd-weithio ddwyn ffrwyth.

Bwriedir adolygu'r blaenoriaethau gweithredu a chynnydd wrth gyflawni o leiaf un waith y flwyddyn yng nghyfarfodydd y Rhwydwaith a'r Bwrdd Llywio.

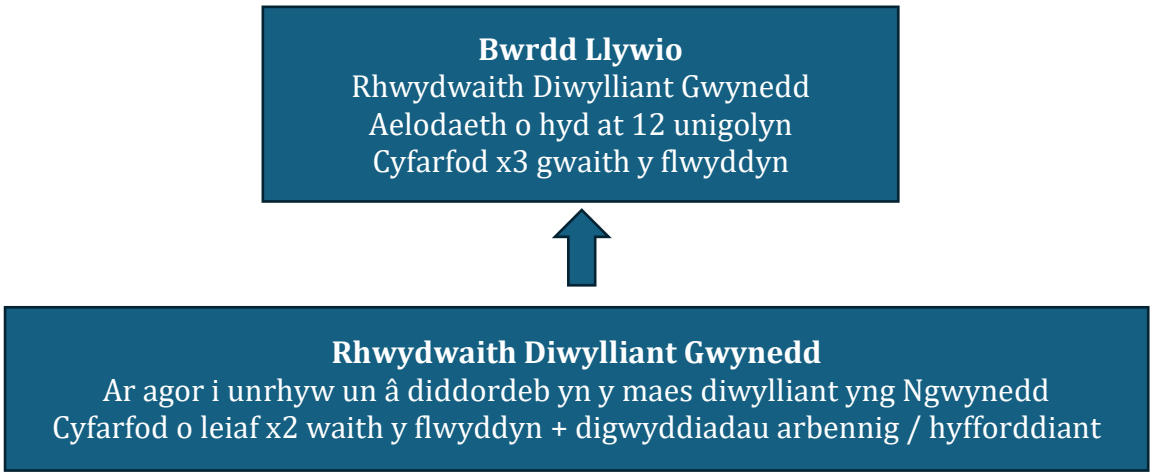
Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd a monitro gweithredu

Bwriedir sefydlu Rhwydwaith Diwylliant Gwynedd fel fforwm newydd fydd yn rhannu arfer da, cefnogi rhwydweithio ac yn perchnogi'r Cynllun.

Bydd y rhwydwaith yn esblygiad o 'Gwynedd Greadigol' sydd eisoes wedi ei sefydlu fel rhwydwaith celfyddydol yn y sir, a bydd yn adeiladu ar lwyddiant ac yn dysgu o weithrediad y rhwydwaith hwnnw gan ei addasu i fod yn rwydwaith diwylliannol ar gyfer Gwynedd.

Bwrdd Llywio Diwylliant Gwynedd fydd yn cymryd perchnogaeth dros fonitro gweithredu a chyflawni'r Cynllun Gweithredu pan fydd trefniadau wedi eu cadarnhau. Pan yn weithredol, amcanir y bydd hyd at 12 aelod o'r Bwrdd Llywio Diwylliant gyda Chadeirydd, Ysgrifennydd a Thrysorydd wedi eu hethol o blith aelodau'r Bwrdd.

Cynnig clir gan y partneriaid diwylliannol yw bod y datganiad a'r egwyddorion yn rai y dylid eu mabwysiadu gan Gyngor Gwynedd, ond gyda chefnogaeth a pherchnogaeth gan y sector i'w gwireddu trwy'r Rhwydwaith Diwylliant newydd a'r Bwrdd Llywio Diwylliant.

Adnoddau a chyllid

Bydd y dystiolaeth a gasglwyd yn helpu Cyngor Gwynedd a'i bartneriaid i wneud penderfyniadau gwybodus ynghylch â ble i ganolbwyntio ymdrechion, buddsoddiad a chydweithio, gan gynnwys y cymorth a ddarperir i artistiaid, gweithwyr llawrydd a sefydliadau creadigol.

Ni fydd cyllideb nac adnoddau ychwanegol yn deillio'n uniongyrchol o fabwysiadau'r Cynllun hwn, ond bydd y gwaith yn cael ei ddefnyddio i:

- **Arwain penderfyniadau yn y dyfodol ynghylch diwylliant yng Ngwynedd**, gan sicrhau bod diwylliant yn cael ei gydnabod fel elfen hanfodol o lesiant, hunaniaeth ac economi'r sir.
- **Cryfhau ceisiadau am gyllid ac achosion dros fuddsoddi**, drwy ddefnyddio tystiolaeth gadarn i ddangos maint ac effaith gweithgarwch diwylliannol.
- **Cefnogi cydweithio ar draws y sector**, gyda Rhwydwaith Diwylliant a chydlynu i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r cynllun.
- **Gwella'r ffordd y cesglir a monitro data**, drwy ddefnyddio mesurau cyffredin a chyson sy'n helpu i olrhain cynnydd yn erbyn y chwe egwyddor.
- **Blaenoriaethu gweithredoedd sy'n sicrhau'r budd mwyaf**, gan gydbwyso uchelgais â gwaith ymarferol y gellir ei ddechrau ar unwaith.
- **Adeiladu ecosystem ddiwylliannol wydn a hyderus**, lle gall ymarferwyr creadigol, sefydliadau a chymunedau ffynnu gyda'i gilydd.

Gyda'i gilydd, mae'r asesiad o werth a'r Cynllun Gweithredu yn gosod cyfeiriad clir ar gyfer datblygiad diwylliannol hirdymor yng Ngwynedd.

Mae'r cyfeiriad hwn wedi'i seilio ar dystiolaeth gadarn, wedi'i lunio ar y cyd â'r sector, ac wedi'i gynllunio i sicrhau effaith ystyrlon a pharhaol i bobl a lleoedd ledled y sir. Mae'n darparu sylfaen gadarn ar gyfer gwneud y mwyaf o gyfraniad diwylliant at economi, cymunedau, llesiant a hunaniaeth Gwynedd am flynyddoedd i ddod.

Cefndir Strategol

Yn ôl yr adroddiad Degawd o Doriadau gan Bwyllgor Diwylliant Senedd Cymru, mae Cymru yn yr ail safle o'r gwaelod ymhlith gwledydd Ewropeaidd o ran gwariant y pen ar wasanaethau diwylliannol.

Mae'r adroddiad yn gwneud nifer o argymhellion allweddol ac yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddarparu mwy o arian, gwariant ataliol a chymorth strategol.

Mae Rhaglen Lywodraethu Cymru 2026-2030 yn amlygu'r meysydd blaenoriaeth perthnasol canlynol ar gyfer diwylliant:

a. Gweithio gyda'r sector, gan gynnwys ein diwydiannu creadigol, i ddatblygu a chyflwyno Strategaeth Diwylliant a Chwaraeon wedi'i thargedu er mwyn creu Cymru iachach, gyfoethocach a mwy gwydn.

b. Blaenoriaethu mynediad cyfartal at y celfyddydau, diwylliant, treftadaeth a chwaraeon i bobl o bob oedran, cefndir a gallu, gan ystyried sut y gall ein polisïau mynediad gefnogi hyn.

c. Buddsoddi yn rôl ataliol diwylliant, treftadaeth a chwaraeon i hybu iechyd da i bobl o bob oedran, cefndir a gallu.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi blaenoriaeth amlwg i ddiwylliant fel un o'r nodau llesiant - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu. Yn ddiweddar bu i'r Comisiynydd amlygu gosod diwylliant wrth galon llesiant Cymru fel un o'i flaenoriaethau.

Mae blaenoriaeth Gwynedd Lewyrchus o fewn i Gynllun Gwynedd 2023-2028 yn cynnwys *Hyrwyddo ein Diwylliant ac Economi Ymweld Cynaliadwy*. O fewn y flaenoriaeth hon mae ystyried Datblygu Cynllun Diwylliant i Wynedd yn flaenoriaeth weithredol.

Rhoddir lle canolog i ddiwylliant yn nifer o gynlluniau a strategaethau gan Gyngor Gwynedd a mudiadau lleol eraill, yn cynnwys y canlynol:

- Gwynedd ac Eryri 2035: Cynllun Economi Ymweld Cynaliadwy
- Gwynedd 2035: Economi sy'n gweithio i bawb
- Cynlluniau Ardal Ni
- Cynllun Rheoli Safle Treftadaeth y Byd Tirlun Llechi Gogledd Orllewin Cymru
- Strategaeth Iaith Cyngor Gwynedd
- Strategaeth Ysgolion Gwyned 2026-2036
- Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn
- Cynllun Llyfrgelloedd Gwynedd: Llyfrgelloedd llawn bywyd
- Cynllun Eryri

Cysylltu â ni

Ein Diwylliant, Ein Dyfodol

Tim Celfyddydau Cymunedol, Cyngor Gwynedd, Stryd y Jêl,

Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH

07765 652742

post@gwyneddgreadigol.com